

બારડોલીનાં ગીત

(૧)

અમે રાખ્યો સત્યાગ્રહ માંડવો રે,
નથી ભરવું સરકાર મહેસુલ. અમે.

ચોર પોતે દંડે શાહુકારને રે,
એવા જીવો સામે બધું કુલ. અમે.

નથી ગમતું કાચર થઇ જીવવું રે,
અમર મૃત્યુ શ્રાનું કબુલ. અમે.

ડરી જાશે પ્રતિજ્ઞા તોડશે રે,
એના જીવતરમાં પડી ધૂળ. અમે.

નહિ એતે સરકાર જો આ સમે રે,
એની સત્તાનાં હિખડ્યાં મૂળ. અમે.

(૨)

પરદેશી સુખા કીસનો વધારો ન્હોતો રે નાખવો,
કીસ વધારી ભારી કરી તેં જૂલ રે. પરદેશી.

તેં તો ખેડુતને માર્યા ઠોક રે,
અરજ સાથે આજીજી ગઇ ફોક રે. પરદેશી.

ખેડુ વકર્યા ને પૂરૂં વિકર્યા,
અમરજ ધી તજીખલાને તોલ રે. પરદેશી.

તેં તો માન્યું, કોઇ જન્મ્યો નથી
 તારી સામે યુદ્ધ કરી લડનાર રે. પરદેશી૦
 સામે આવ્યો સૂએ ગુજરાતનો,
 શાન્તિને શસ્ત્રે તારી સામે લડનાર રે. પરદેશી૦
 તેં તો માન્યું વફાદાર નોકરો
 કાવાદાવાથી ભરી દેશે ભંડાર રે. પરદેશી૦
 ઠેળા ખાધા વફાદાર નોકરો,
 હડે હડે થઇ પામે છે ફિટકાર રે. પરદેશી૦
 તેં તો માન્યું દગા ને કપટથી
 અમલદારો લોકનો તોડશે સંપ રે. પરદેશી૦
 કિલ્લો પાકો છે પ્રજાસંપનો,
 કાંકરી એની એક ખસે નહિ આજ રે. પરદેશી૦
 તેં તો નેતાને પાંધલિયા કહ્યા,
 અભિમાની થઇ સૂતા જગાડ્યા સિંહ રે. પરદેશી૦
 તેં તો પરદેશી દેશીને કહ્યા,
 પરદેશી, તું બૂલી ગયો ખડું ભાન રે. પરદેશી૦
 ડગલે ડગલે તારો અન્યાય છે,
 પંચ નીમ્યાની તારે હૈયે નથી હામ રે. પરદેશી૦
 ત્રગણું દેવું થયું છે લોકને,
 કીસ વધારી દાઝવાને દીધા ડામ રે. પરદેશી૦
 તેં તો માન્યું તારી મોહજળથી
 ફસાઇ જશે લોકના થોકથોક રે. પરદેશી૦
 લોકો ભાગ્યા છે છેટા જળથી,
 ગુરુ મળ્યો છે જળ તારી છેદનાર રે. પરદેશી૦
 તેં તો માન્યું તારી ખંદુકથી
 થયરી જાશે લોકના થોકથોક રે. પરદેશી૦
 લોકો ખીતાઈથી ખંદુકથી,
 સંપ શાન્તિનાં એનાં છે હથિયાર રે. પરદેશી૦
 તારો ધધો પ્રજાને ચૂસવી,
 હાડકાં માળો ભડે પ્રજા થઇ જાય રે. પરદેશી૦
 પાપી ધધો તારો નહિ ચાલશે,
 ન્યાયી પ્રજાનો ઈશ્વર તારણદાર રે. પરદેશી૦

તું તો ભૂખ્યો ધરાયો ના કદી,
રાંકડી રૈયત તારો રૂડો ખોરાક રે. પરદેશી૦
જહાદ્દર જની છે રૈયત રાંકડી,
ગુરુ મળ્યો છે ખૂટ્યો તારો ખોરાક રે. પરદેશી૦
જીકું નભતું નથી સંસારમાં,
સત્યની સામે જીકના ચૂરા થાય રે. પરદેશી૦
જીદમી પોતાના જીદમથી મૂઆ,
સતી સીતાએ રાવળું રાવણ-રાજ્ય રે. પરદેશી૦
જગડી બાજી જગાડીશ જો હજી,
ખારડોલીમાં તારું રોળાશે રાજ્ય રે. પરદેશી૦

(૩)

ચાલો સહુએ રજીમેદાન, ખારડોલી સંતાન,
શ્રા સાથી જીસાથી કરવા કાયા કુરબાન.
સરકારનો અન્યાય છે, અન્યાયને નહિ સાંખશું ;
કાઢે ભલે ડોળા છતાં, અન્યાયને દફનાવશું. ચાલો૦
કરનો વધારે જીદમ છે, નહિ જીદમને તાબે થશું ;
ડરતા નથી સરકારથી, ને જલમાં પ્રેમે જશું. ચાલો૦
લીધી પ્રતિજ્ઞા પાળશું, સરકાર-શત્રો તોડશું ;
સત્યાગ્રહી સાચા જની, પ્રભુપંથને નહિ છોડશું. ચાલો૦
નેતા અમારા પૂજ્યને, સરકાર પરદેશી ગણે ;
નહિ ચાલશે આવી તુમાખી, સત્યને સમરાંગણે. ચાલો૦
નિજ ટેક કાઢે પ્રાણ ત્યાગે, એ પુરુષને માન છે ;
જો ટેક ગઇ તો શું રહ્યું, એનું અમોને જ્ઞાન છે. ચાલો૦
ધમકી તણી પરવા નથી, છો ને કરી લે ખાલસા ;
અપમાન પામી જીવવાની લેશ છે નહિ લાલસા. ચાલો૦
દુશ્મિર અમારી સાથમાં, ડંકો વિજયનો વાગશે ;
અલિદાન જત્રીસા થશે ને દેશ આજો જગશે. ચાલો૦

(૪)

જગો જુવાનો જગો કરવા માતૃભૂમિ ઉદ્ધાર,
 જુલમો કીધા સરકારે, મહેસુલ વધાર્યું ભારે;
 સત્યાગ્રહીઓ ના હારે, સમજી બૂકાવજો સંગ્રામ. જગો
 સરકારે શસ્ત્ર ચલાવ્યા, જપ્તી કરતાં ના ફાવ્યા,
 અપકીર્તિ બહુ કમાયા. સમજી જગો
 મર્યાદા સધળી તોડી, ખાલસાની ગોળી છોડી,
 કીધી પ્રતિજ્ઞા હોળી. સમજી જગો
 કાચો પારો પથરો નહિ, જુલમોથી રાજ્ય ટકશે નહિ,
 નહિ ચેતે તો નભશે નહિ. સમજી જગો
 સમજો કર્તવ્ય તમારું, રણભૂમિ ક્ષેત્ર તમારું,
 કેસરિયાં કરવા ટાણું. સમજી જગો
 નિર્ભય થઇને સંચરશે, ભારત કાળે જે મરશે,
 તેને જુગ જુગ કીર્તિ વરશે. સમજી જગો

(૫)

સત્યાગ્રહની સામે સત્તા ચરચરી જાય છે રે. ટેક
 તોપ બંદુકો કામ ન આવે, વિમાનનું તો જોર ન ફાવે,
 સત્યાગ્રહીને જગત વધાવે ન્યાય છે રે. સત્યાગ્રહની
 કાવાદાવા નિષ્ફળ થાશે, ધમકી લાલચ ફેકટ જાશે,
 પાપી મરશે પાપે, ઋષિઓ ગાય છે રે. સત્યાગ્રહની
 રૈયત લુંટી અન્ધા બનતા, ઈશ્વરને પણ જે નહિ નમતા,
 પુણ્ય બધું પરવારી ઠેગા ખાય છે રે. સત્યાગ્રહની
 જલ્દીમ માને રાજ્ય જમાયા, ડગમગવા લાગ્યા છે પાયા,
 જલ્દીમ મરતાં જગમાં શાન્તિ થાય છે રે. સત્યાગ્રહની

(૬)

(એક વાર આવો રે ગાંધીજી ગુણીઅન્ન ગરવા—એ રાગ)
 યજ્ઞ અમે માંડ્યો રે, જલ્દીમના જુલમો હરવા. યજ્ઞ
 તાલુકો આખો તૈયાર આજે, સાચી કુરબાની કરવા. યજ્ઞ
 તાલ્લીમ આપી સરદારે પૂરી, પોતાના બળથી તરવા. યજ્ઞ
 સંપીલાં ચૂરાં નરનારી દેખી, લાગી નોકરશાહી ડરવા. યજ્ઞ
 લીધી પ્રતિજ્ઞા પાળીશું પ્રેમે, ખાલસાની છે નહિ પરવા. યજ્ઞ
 હોમાઇ જાશે લોકો હજારો, માતાનાં દુઃખડાં હરવા. યજ્ઞ

: ૫ :

(૭)

સતનો માંડ્યો છે સંગ્રામ, પ્યારી માતૃભૂમિને કાળે;
કીધાં કેસરિયાં આ વાર, પ્યારી માતૃભૂમિને કાળે.
અમને મળ્યા શૂરા સરદાર, જેણે કમ્પાવી સરકાર,
લઢવા થયા અમે તૈયાર. પ્યારી૦

અમને થયું ખરેખર જાન, દિલમાં ફેલાયું છે તાન,
કરશું કાયાને કુરબાન. પ્યારી૦

સાચો અમે કર્યો પડકાર, હઠશે પરદેશી સરકાર,
લઢશું સર્વે હારોહાર. પ્યારી૦

માથું ને ધડ જૂદાં થાય, તોપણ હઠશું નહિ તલવાર,
સત્યાગ્રહનું છે હથિયાર. પ્યારી૦

આખી પ્રજા જની છે એક, શિરને સાટે લીધી ટેક,
તાલુકાની સાચી નેક. પ્યારી૦

(૮)

જામજો ચાલો યુદ્ધના રૂડા સાથમાં રે લોલ.

વેદ ચારે મહાત્માજના હાથમાં રે લોલ. જામજો૦

સરકારની નિંદા કરે નાતના રે લોલ,

વલ્લભજામજો બેસાડ્યા એક પાંતમાં રે લોલ. જામજો૦

ચોટ વાગી ટાળા તે કામની ના ટળે રે લોલ,

ચાહે કાટી જીવન ભેગા કરે રે લોલ. જામજો૦

સરકાર જાવરી ફરે છે એના મદમાં રે લોલ,

રૈયત સમજી વલ્લભજામજના પદમાં રે લોલ. જામજો૦

મંત્ર સુણાવ્યો રૈયતના કાનમાં રે લોલ,

મળ્યા વલ્લભજામજ વાટે કહ્યું સાનમાં રે લોલ. જામજો૦

શુરપ્રતાપે વલ્લભજામજ બોલિયા રે લોલ,

રૈયતના મનના મનોરથ પુરિયા રે લોલ. જામજો૦

વલ્લભજામજનાં વેણ તમે પાળજો રે લોલ,

એવી આ બહેનોની આશ્લિષ 'છે રે લોલ. જામજો૦

(૯)

શ્રરા જીતે સંગ્રામ માથા-મેલી
 માથું આપે, નાક ન આપે એ શ્રરાના કામ-માથાં
 લડવા ટાણે શૌર્ય જતાવે,
 તુચ્છ ગણે ધનધામ. માથાં
 ટેક નિભાવે નામ ઉગળે,
 કાયા કરે કુરજાન. માથાં
 હડવાનું તો નામ ન જણે,
 છાતીએ ઝીલે જાણુ. માથાં
 જીલમીના જીલમોને છેદે,
 ન્યાય કાળે લડનાર. માથાં
 સત્યને કાળે મરનારાનું
 મૃત્યુ અમર ગણાય. માથાં

(૧૦)

હરિ આવો રે પ્રજુજ પધારો રે, અમારે હૈયે પૂરો હામ,
 હૈયે પૂરો હામ, નિવારો કાયરતાનું નામ. હરિં
 પરદેશીની જલ્મીમ સત્તા આજ કરે છે જોર,
 ખંદુક સાથે પોલીસ લાવી છૂટા મૂક્યા દોર. હરિં
 જમીદારો જાન બૂલીને જકડે મૂર્ખાં દોર,
 કેફ ચઢ્યો સત્તાનો પૂરો, કોણુ ઉતારે તોર. હરિં
 વાડ ઢેકીને કાળી રાત્રે ઘૂસી જાય ધરમાંજ,
 ભોળા બેનોને ધક્કા મારી ત્રાસ ફેલાવે અપાર. હરિં
 ન્યાય તજી ને નીર્તિ તજી છે, બૂલી ધર્મનું જાન,
 જલ્મીમ સત્તા ખેડુત કેરાં, ચૂસે હાડ ને ચામ. હરિં
 ખેડુત પાસે ધીરજ શાન્તિ, દૈવી શક્તિ અપાર,
 જલ્મીમ કેરી દાનવ શક્તિ ફાવે નહિ તલભાર. હરિં
 ખંદુક ફૂટે, તોપ વછૂટે, માથાં કપાઈ જાય,
 લીધી પ્રતિજ્ઞા લેશ ન વૂટે, ખેડુતને પ્રજુ રહાય. હરિં

: ૭ :

(૧૧)

(ધન્ય મારી ભારત ભૂમિ રે—એ રાગ)

ભારત માતાની લાડકી રે, તારાં શરૂં છે લાખ સંતાન રે,

ધન્ય આરડોલી માતા રે.

સત્તા પરદેશી આંધળી ને, કરે જીવમે દિવસ ને રાત રે. ધન્ય૦
મહેસુલ વધાર્યું સામદું ને, લોકમતને મારી છે લાત રે. ધન્ય૦
ખોટા હિસાબ ખોટા આંકડા ને, બધી ખોટી સરકારની વાત રે. ધન્ય૦
સાચી વાતો ગણકારી નહિ ને, અભિમાની એની રીતભાત રે. ધન્ય૦
જામ્યો છે જંગ ખરા જોસથી ને, સમાધાની ગદ્દ છે ફેક રે. ધન્ય૦
સરકારે પોચા માનીઆ રે, આરડોલીના સધળા લોક રે. ધન્ય૦
લોકોની નેક ટેક પારખી ને, અન્યા વલ્લભભાઈ સરદાર રે. ધન્ય૦
સાથે લાવ્યા છે બધા સાથીઓ ને કર્યો સરકારને પડકાર રે. ધન્ય૦
આજે ખેડુત નથી પાંગળા ને નથી નળળા નમાલા લેશ રે. ધન્ય૦
તારી માયાની જળ તૂટી પડી ને લોક જાણે છે તારો વેશ રે. ધન્ય૦
બાણ્યાં છૂટ્યાં સરકારનાં રે, પહેલું છોડ્યું જમીનું બાણ રે. ધન્ય૦
જમીનું બાણ લેઈ હાથમાં ને, બધે દોડ્યા સરકારના દાસ રે. ધન્ય૦
જમીનાં બાણ મિથ્યા ગયાં ને, હવે છોડ્યાં તે ખાલસાનાં બાણ રે. ધન્ય૦
ખાલસાનાં બાણ થશે ખાલસા ને, પછી કેદનું ઉપાડશે બાણ રે. ધન્ય૦
તાલાવેલી છે જોડખાના તણી ને, લોક માને છે જોડને મહેલ રે. ધન્ય૦
હેઠા પડશે હાથ સત્તા તણા ને, એની પૂરી ઉધડશે આંખ રે. ધન્ય૦
ડંકા વિજયનો વાગશે રે, આરડોલીનો ભારતમાંથી રે. ધન્ય૦
લોકો પ્રતિજ્ઞા પાળશે રે, બલે માથું ને ધડ જીદાં થાય રે. ધન્ય૦
ભારત બડવીર આવશે રે, આરડોલીને દેવા સાથ રે. ધન્ય૦
અમર તપો રે માત અમર તપો, તારા ખેટાખેટીનું સાથ રે. ધન્ય૦
ધ્વજ છે સાચના સાથમાં રે, નહિ આવે રે સાચને આંચ રે. ધન્ય૦
છેલી ચેતવણી આટલી રે, પરદેશી સત્તાને આજ રે. ધન્ય૦
તાઈ ગુમાન તને મારશે ને તાઈ આખું રાજાશે રાજ્ય રે. ધન્ય૦

(૧૨)

આજે આરડોલીમાં શરૂાતન ઉભરાય છે રે,

નિર્ભયતાનું રાજ્ય થયું છે,

કાયરતાનું નામ ગયું છે,

કુરબાનીની તાલાવેલી થાય છે રે. આજે૦

બોજનમાં શ્રાતન ભાવે,
 શ્રાતનથી તૃષા મિટાવે,
 રાત દિવસ શ્રાતનમાં વહી જાય છે રે. આજે૦
 ગામ ગામડે હાકલ વાગે,
 રજુમેદાન મરણિયા માગે,
 માતા કાજે મરવા સૌ તૈયાર છે રે. આજે૦
 દુશ્મનની કંપે છે કાયા,
 ફેગટ ગઈ છે સઘળી માયા,
 રાજ્ય તથા ખોદાયા પાયા આજ છે રે. આજે૦

(૧૩)

ખારડોલીનાં નરનાર રે, વલ્લભભાઈ તમને શીખવે,
 ખેડુ અઠાસી હજાર રે, વલ્લભભાઈ તમને શીખવે.
 ખેડુ તો જગનો તાત છે, ઉત્તમ ધંધો ને જાત છે, ખેડુ ખમશે નહિ લાત રે. વલ્લભ૦
 ખેડુ પાપીનો કાળ છે, દુનિયાનો એ રખવાળ છે, ખેડુ ખમશે નહિ ગાળ રે. ”
 ખેડુની દાનત નેક છે, શાન્તિ ને શુદ્ધ વિવેક છે, ખેડુ નહિ મેલે ટેક રે. ”
 ખેડુને સત્ય સ્વમાન છે, સ્વાશ્રયનું પૂરું ભાન છે, ખેડુને ધાર્મિક જ્ઞાન રે. ”
 ખેડુ લડવૈયો વીર છે, પ્રભુભક્તિ એનું તીર છે, ખેડુ દુનિયાનું હીર રે. ”
 ખેડુને બહોળો ધર્મ છે, પુરુષાર્થ એનાં કર્મ છે, ખેડુ સમજે છે મર્મ રે. ”
 ખેડુનો ખેડો પાર છે, જલ્મીમની જગમાં હાર છે, ખેડુનો જયજયકાર રે. ”

(૧૪)

અમે લીધી પ્રતિજ્ઞા પાળશું રે,
 ભલે કાયાના કટકા થાય. અમે૦
 ભલે વરસે વરસાદ મહા જીલ્મનો રે,
 ભલે તાલુકો ખાલસા થાય. અમે૦
 નથી પાક્યા ભારતમાં રાક્ષસો રે,
 ખાલસાની જમીન લેનાર. અમે૦
 ખારડોલીનું નામ નહીં ખોળશું રે,
 ભલે માથું ને ધડ જીલ્મ થાય. અમે૦
 અમે કીધાં ઠસરિયાં પ્રેમથી રે,
 ખારડોલીની રાખવા લાજ. અમે૦

: ૯ :

(૧૫)

એ કાણુ છે જે શૂરા, સૌને જનાવ્યા શૂરા;
એ કાણુ છે મઃણીયો, સૌને કીધા મરણીયા.
જેની નસેનસોમાં, શરવીરતાનું લોહી;
રેડી શકે પ્રજામાં, શરવીરતાનું લોહી.
જે માતૃભૂમિ કાળે, પોતે અને મરણીયો;
નિજ શક્તિથી જનાવે, લાખોજનો મરણીયા.
એ કાણુ શાન્તિવાળો, સૌને શિખવી શાન્તિ;
એ કાણુ ટેકવાળો, સૌને કીધા ટેકીલા.
જેની નસેનસોમાં, સત્યાગ્રહીની શાન્તિ;
પ્રજામાં, સત્યાગ્રહીની શાન્તિ.
નિજ ટેક કાળ મરવા, તૈયાર જે સદાયે;
નિજ ટેક કાળ મરવા, સૌને સદા શિખવે.
એ વીરપુત્ર વલ્લભ, વાણી વદે છે દુર્લભ;
એના પ્રતાપે આજે, બહાદુર ખેડુ ગાળે.

(૧૬)

સત્યાગ્રહી ધ્વજ રોપીયો રે, બારડોલી પટેલ સરદાર રે,
જાગજો સત્યાગ્રહી રે.

સરકારે મહેસુલ વધારીયું રે,

પ્રજામતને લગાવી ઠેસ રે. જાગજો

ખાતેદારોને મોટી મેડીઓ ને

વળી ગાહી સવારી માંલ રે. જાગજો

અમલદારોની આંખ ફાટી ગઇ ને

કહે ખેડુ છે માતેલ સાંઠ રે. જાગજો

રાનીપરજનો રાજડો ને

એના અર્ધા ઉધાડા અંગ રે. જાગજો

કામ મહેનત બાર મહિના કરે,

તોય રાજડો પેદા થાય રે. જાગજો

અર્ધ પેટે સુવે બાલુડાં ને

માત પિતા રૂવે ચોધાર રે. જાગજો

દોડુ મહેસુલ એનું વધારીયું,

દયા નહિ એને તલબાર રે. જાગજો

(૧૭)

ડકો વાગ્યો દેશમાં, હવે જંગોને, સત્યાગ્રહની પડી હાક રે. હવે જંગોને.
જૂઠા પાડ્યા ખેડુને, હવે જંગો, સરકાર કરે અપમાન રે. હવે જંગોને.
લખાડ આપણને કલા, હવે જંગોને, સરકારે કાપ્યું નાક રે. હવે જંગોને.
નળળા આપણને ગણ્યા, હવે જંગોને, સરકારે દંડ્યા લાખ રે. હવે જંગોને.
શુદ્ધ પ્રતિજ્ઞા પાળજો રે, હવે જંગોને, વડવાની વધશે લાજ રે. હવે જંગોને.
એક અવાજો બોલજો; હવે જંગોને, મહેસુલ ભરવાનું હરામ રે. હવે જંગોને.

(૧૮)

વીર જંગો, વીર જંગો,
વીર જંગો, ખારડોલી વીર જંગો.

મંત્ર આપ્યો શાન્તિનો સરદારે,
તોપ ગોળા બંદુક બધા હારે. વીર૦
સંપ રાખો કીધું છે સરદારે,
પ્રજા શક્તિ વધી જાય ભારે. વીર૦
બુદ્ધ સામે લડ્યાતા અકાલી,
એની કીર્તિ દશે દીશ જામી. વીર૦
બુદ્ધ સામે ખેડાં લોક ઝુઝ્યા,
અમલદારો સરકારી બધા ધુળ્યા. વીર૦

(૧૯)

જંગો જંગો બહાદુર નર નારીઓ રે,
પ્રભુ પન્થે સુધારો ફામ રે. જંગો૦
પરદેશી વસ્ત્રો તમે છોડજો રે,
પહેરજો ખાદીનાં વસ્ત્ર રે. જંગો૦
પાયમાલી ત્રિદેશી વસ્ત્રથી રે,
આખાદી ખાદીથી થાય રે. જંગો૦
દારૂતાડીનો સંગ છોડજો રે,
દારૂતાડી પીએ હેવાન રે. જંગો૦
શાખ છોડીને સાદાષ શીખજો રે,
દેશપ્રીતિ વધારજો અંગ રે. જંગો૦

નહિ દેવું કરો શાહુકારનું રે,
કરો સાધુપુરુષનો સંગ રે. જગોં
સત્યવાણી સદા તમે બોલજો રે,
સૌ સાથે વધારજો સંપ રે. જગોં

(૨૦)

જગો જગો ભારતની દેવીઓ રે, યુદ્ધ જન્મ્યું સરકારની સાથ રે. જગોં
તજી નીતિ ને ન્યાયના માર્ગને રે, સરકારે વધારી કીસ રે. જગોં
નથી ખેતરમાં પુરું પાકતું રે, મહાદુઃખે ગુજરો થાય રે. જગોં
નથી સરકારને પ્રજાની લાગણી રે, પ્રજા ચુસી લેવી કીસ રે. જગોં
કહે સરકાર લોકો બહી જશે રે, નહિ ટકશે લોકોનો સંપ રે. જગોં
આંખ ઉઘાડવી સરકારની રે, આપણો છે ખેતોનો ધર્મ રે. જગોં
પુરૂષોની સાથે સંગ્રામમાં રે, ઝુઝવું છે દીવસને રાત રે. જગોં
કીસ ભરવી નથી એ ટેક છે રે, પ્રાણ જાશે, જાશે નહિ ટેક રે. જગોં

(૨૧)

(બોલ મા, બોલ મા, બોલ મા રે —એ રાગ)

જગજો, જગજો, જગજો રે,
મહાત્માજી જગાડે જગજો.
દાર ને તાડી નિતિ બૂલાવે,
દારતાડીથી ભાગજો રે. મહાત્માજીં
દાર ને તાડી પૈસો લૂંટાવે,
મીઠાથી દૂરદૂર નાસજો રે. મહાત્માજીં
જુકાં ધરેજુાં રોગો વધારે,
જુકા ધરેજુાં ન્યાગજો રે. મહાત્માજીં
દેવું કરે ને ખેતર ગુમાવે,
દેવું ન પાછનું રાખજો રે. મહાત્માજીં
ગંદા રહે તે રોગી બને છે,
ધરમાંથી ગંદકી કાઢજો રે. મહાત્માજીં
પરદેશી ચીજો ધરમાં ન ધાલો,
સ્વદેશી ચીજ બધી વાપરો રે. મહાત્માજીં
શાળ અને રેંટીઓ ધરમાં વસાવો,
બાપુ ગાંધીના બોલ પાળજો રે. મહાત્માજીં

(૨૨)

(નહિ નમશે, નહિ નમશે, નિશાન ભૂમિ ભારતનું — એ રાગ)
 નહિ ભરશું નહિ ભરશું, સરકાર મહેસુલ નહિ ભરશું
 મહેસુલ વધારો છે ખોટો, એમાં અમલદારોનો છે ખોટો.
 પડ્યો વધો અમારે એ ખોટો, સરકાર મહેસુલ નહિ ભરશું.
 ભલે આવે દંડ તણો સોટો, ભલે વર્તે ફેર એથી ખોટો.
 રે રામ રખો સૌથી ખોટો, સરકાર મહેસુલ નહિ ભરશું.

(૨૩)

(ગઝલ)

અમારી આ લડત માંહે, નિડરતા મુખ્ય વસ્તુ છે,
 અમારી આ લડત માંહે, અહિંસા ખાસ વસ્તુ છે. ૧
 અમલદારો બની જુલ્મી, ભલેને જમીઓ કરતા,
 અમલદારો પ્રગ્નદ્રોહી, ભલેને ખાલસા કરતા. ૨
 અમલદારો ફસાવે તો, કહી છો કે ફસાશું નહિ,
 અમલદારો ડરાવે તો, કહી છો કે ડરીશું નહિ. ૩
 નહિ નમવું નહિ ડગવું, પ્રતિજ્ઞા પાળવી સારી,
 નહિ હઠવું નહિ ડરવું, પ્રતિજ્ઞા પાળવી પ્યારી. ૪

(૨૪)

નહિ હઠશે, નહિ હઠશે, બહાદૂર પાછા નહિ હઠશે.
 લડશે લડશે સમરાંગણમાં છોને જમીન જાય. બહાદૂર
 લડશે લડશે સમરાંગણમાં છોને માથાં જાય. બહાદૂર
 કુરબાની કરતાં નહિ થાકે ધૂમે રણમેદાન. બહાદૂર
 જુલ્મ ધંટીમાં છોને પીલે સેતાની સરકાર. બહાદૂર
 જુલમોથી રાજાયા જગમાં લાખો જુલમી રાજ. બહાદૂર
 બારડોલીના સત્યાગ્રહીઓ નમાવશે સરકાર. બહાદૂર

(૨૫)

તું સાંભળ મારી વાત રે અન્યાયી રાજ.
 ધડુલો ભરાયો પાપનો અન્યાયી રાજ.
 દુર્યોધન જેવા રાજ, કર્યા ગદ્દ તેમની માજ,
 અન્તે ગયો નર્ક કુંડમાં. અન્યાયી
 કર્યા રાવણ જેવા રાજ, કર્યા દેવ બંધુજન ઝાઝા.

અનંતે હેઠાયાં શીશ રે. અન્યાયીં
 સૃષ્ટિમાં જે છે સારા, કર વિષે કયો અન્યાય,
 રૈયતનાં લુટ્યાં ઢોર રે. અન્યાયીં
 પઠાણ નામે લાગ્યા, મુંગાઈ મવાલી આભ્યા,
 ગાડાનાં બળદ બનાવ્યા. અન્યાયીં
 અમલદાર ન ફાગ્યા, વાડા કુદી પગ લાગ્યા,
 કામદા ઉંઘા ચલાવ્યા. અન્યાયીં
 ખાડીમાં નગન નહાતા, બેનોની ચિકીત્સા કરતા,
 બેપરવા ધંધે કરતા. અન્યાયીં
 ખેડુ ભાષને લગાડ ગણ્યા, વલ્લભભાષ વહારે ધાયા,
 વણકામ પકડ્યા દે જોલ રે. અન્યાયીં

(૨૬)

(કીસનો વધારો નહોતો રે નાખતો. એ રાગ)

જમ્મીવાળાનાં ટોળાં ઉતર્યાં, ઉતરીયાં કંઈ બારડોલી મોઝાર રે.

સરકારી શૂરા (?) જમ્મીવાળાનાં ટોળાં ઉતર્યાં.

બગડે રાતે બની બેગાકળા, બેંસને ઝાલો બેંસ ન ભાગી બગ રે. સરકારીં
 થોડું ઉઘે લવારી આદરે, દોડો પડાણો પોલીસ દોડો આમ રે. સરકારીં
 વહેલો ઉઠી પ્રભુને ના બજે, મિત્રોની સાથે બેંસને ઝાલવા બગ રે. સરકારીં
 શૂરા મિત્રો પડાણો સાથમાં, ચોરડાકુના ધંધામાં હુશિયાર રે. સરકારીં
 કાની બેંસોને કયા ગામની, પૂછવાની તો લેશ નથી દરકાર રે. સરકારીં
 બેંસો બેટે કદાપી ભાવથી, ગોથાં મારીને પાકી કરે ઝાળખાણ રે. સરકારીં
 ડંડા મારે ધડાધડ જોરથી, બેંસ ગિચારી પાડે બરાડા હગ્ગર રે. સરકારીં
 થોડા દહાડા બરાડે દુઃખમાં, બેંસનો આત્મા ઇશ્વર પાસે જાય રે. સરકારીં
 જોનાં દૂધો પીધાં ઉમંગથી, કસાઈ વાડે તેને વેચે છે આજ રે. સરકારીં
 ઘેરા ધાલે ખેડુના બારણે, આમળ પાછળ પોલીસને પડાણ રે. સરકારીં
 પૂરે ખેડુને પાકી ફેદમાં, શૌચ જવાની છૂટ નથી લગાર રે. સરકારીં
 વાડો ફેદે ને તોડે બારણાં, બાવડું ઝાલી બેનોને કાઢે બહાર રે. સરકારીં
 રઝળે વસ્ત્રો તજીને ફેદમાં, પાપી પડાણો પામે આદરમાન રે. સરકારીં
 જોના લીધા વધાવા લગનમાં, તેને ફસાવા લાખ કરે ઉપાય રે. સરકારીં
 હોદ્દો ઉચો મળે એ હેતુથી, દુષ્ટ બનીને પાપી કરે છે કામ રે. સરકારીં
 બગડી બાજી સુધારી જો નહિ, કુળ આખાને મેસનો આંધો થાય રે. સરકારીં

: ૧૪ :

(૨૭)

જે દુઃખ પડે તે પડવા દેજો રે, નહિ મહેસુલ ભરતાં;
મસ્તક જાય તો જવા દેજો રે, નહિ મહેસુલ ભરતાં.

ખીંડ પડે તો પડવા દેજો,

જીવ જાય તો જાજો રે. નહિં

હૈયે બાંધીને નીચે અગ્નિ પ્રજાળે,

માર મુશળના ખાજો રે. નહિં

લોક નિંદે તો નિંદવા દેજો,

રાજા દંડે તો દંડાજો રે. નહિં

નરનારીને દાસ વક્ષલ કહે છે,

લીધી પ્રતિજ્ઞા પાળજો રે. નહિં

(૨૮)

(અમે લીધી પ્રતિજ્ઞા પાળશું રે —એ રાગ)

અમે ડરતા નથી સરકારથી રે,

સદા ભજીએ ભક્ષા ભગવાન. અમેં

બીક રાખે મનુષ્યો બાયલા રે,

અમે જહાદુર ને બળવાન. અમેં

બીક રાખે હરામી આળશુ રે,

હાથ પગમાં અમારૂં તાન. અમેં

માર ખાશું નહિ અમે કાષ્ટનો રે,

નહિ વેડી લેશું અપમાન. અમેં

છેતરાશું નહિ અમે કાષ્ટથી રે,

રૂડી વિઘ્નાથી આવશે ભાન. અમેં

બાપુ ગાંધીના બોલ અમે પાળશું રે,

નહિ રહેવું હવે હેવાન. અમેં

(૨૯)

(એક વાર આવો રે ગાંધીજી —એ રાગ)

યજ્ઞ અમે માંડ્યો રે, તનમનની શુદ્ધી કરવા,

ખાદી ને રેંટીયો ધરમાં વસાવ્યાં;

દુઃખોનો દરીયો તરવા. યજ્ઞં

: ૧૫ :

દારૂ તાડી ને દફનાવી દીધાં,
કોઠીમાં જીર રૂડી ભરવા. યજ્ઞ૦
ખોટાં ધરેણ્યાં ખાડામાં ફેંક્યાં,
ચેપી રોગોથી હિમરવા. યજ્ઞ૦
સાદા જીવનની લીધી પ્રતિજ્ઞા,
સંતોના પંથમાં ભળવા. યજ્ઞ૦
ગાંધીનાં પ્રેમખાણુ હૈયામાં વાગ્યાં,
જાત હોમી દેશ સેવા કરવા. યજ્ઞ૦

(૩૦)

છાતીએ છાતીએ છાતીએ રે, જાણુ વાગ્યાં સરકારનાં છાતીએ.
અપમાનનાં જાણુ સાંખ્યાં ન જાયે,
લોઢાનાં હોય તો સાંખીએ રે—જાણુ૦
વક્ષભજાઇને પરદેશી કીધા,
વાગ્યું છે જાણુ એ છાતીએ રે—જાણુ૦
આગેવાનોને ધાંધલીઆ કીધા,
વાગ્યું છે જાણુ એ છાતીએ રે—જાણુ૦
એકુ બધાને લખાડ કીધા,
વાગ્યું છે જાણુ એ છાતીએ રે—જાણુ૦
ભક્ષક કરે છે રક્ષકનો દાવો,
વાગ્યું છે જાણુ એ છાતીએ રે—જાણુ૦
અપમાનનાં જાણુ સાંખ્યાં ન જાયે,
લોઢાનાં હોય તો સાંખીએ રે—જાણુ૦

(૩૧)

સાચ શીખી લેજે હો જીવડા,
જીક તજ દેજે હો જીવડા.
સાચ પ્રીતી જામે તો સુખ ખરું પામે હો જીવડા,
દારૂ તાડી જૂંડા હો જીવડા;
પાપ તણા કુંડા હો જીવડા.

: ૧૬ :

દાર તાડી છોડો ને બેડીએ તોડો હો જીવડા,
ધરેણીં છે ગંદાં હો જીવડા;

છતી આંખે અંધા હો જીવડા.

ધરેણીને કાઢો ને રોગને હઠાવો હો જીવડા,
વીર બનીને ચાલો હો જીવડા;

બીક બધી બાળો હો જીવડા.

ધર્મ રૂડો પાળો ને ક્રોધને ઉગળો હો જીવડા,
અર્થ ખોટા ટાળો હો જીવડા;

સાદુ જીવન ગાળો હો જીવડા.

જાત સુધારો ને ક્રોધ બધી તારો હો જીવડા,
ગંધીએ જગાડ્યા હો જીવડા;

માનવી બનાવ્યા હો જીવડા.

ખાદી બાણ માર્યાં ને લોક બધા તાર્યાં હો જીવડા.

(૩૨)

(ચરા જીતે સંગ્રામ માયા મેલી —રાગ)

લોહી ચૂસે દિનરાત દાર તાડી લોહી ચૂસે દિનરાત.

બ્રષ્ટ કરે છે સધળી નિતિ,

અધમ બનાવે જાત. દારતાડી૦

જાન જીલાવે માર મરાવે,

તોડી પડાવે દાંત. દારતાડી૦

કેક ચડાવે ને બટકાવે,

બવરાવે છે ભાત. દારતાડી૦

નાણું લૂંટાવે દેવું કરાવે,

દારડીઆની જમાત. દારતાડી૦

એતર વાડી સર્વ વેચાવે,

ગંદી શીખાવે વાત. દારતાડી૦

બાપુ ગંધીજી શિક્ષણ આપે,

દાર તજીદો બાત. દારતાડી૦

(૩૩)

(શ્રી જીતે સંગ્રામ, માયા મેલી—એ રાગ)

તન મન ધન કુર્યાન, માતા કાળે. તન મન
સમજીને સંગ્રામ કર્યો છે, ઈશ્વરનું ધરી ધ્યાન. માતા
જેલ જવાથી થાય કસોટી, રગરગમાં રહે તાન. માતા
ગામગામ ને ધરધરમાંથી, જોલો ભરે જીવાન. માતા
લક્ષ્મી કાળે યુદ્ધ નથી આ, સાચવવું છે સ્વમાન. માતા
જીલ્મોથી ડરવાનું હોયું, પીધું નિર્ભય પાન. માતા
અત્રીશાના ભોગ ધરીશું, હૈયે પુરી હામ. માતા

(૩૪)

તમે કહેશો અમો જેવા સિતમ કરનાર લઇ આવો,
અમે કહેશું અમો જેવા સિતમ સહેનાર લઇ આવો,
કહે છે જગત આખું કે હવે તો હદ થઇ ગઇ છે,
હજી જો હોય પાકી તો ભલે હથીયાર લઇ આવો.
પીરતોલો ભરી ખલુએ સહુ કરનાર જોયા છે,
માથું હાથમાં લઇ કાઢતો કરનાર લઇ આવો.
તમારી આ દવાથી તો દર્દ સામું વધી જશે,
નવું છે દર્દ આ તેનો નવો ઉપચાર લઇ આવો.
નહીં તો જખમ પર શાયદ થઇને છાંટવા માટે,
નીમક મુટ્ટીઓ પહેલાં ભરી બે ચાર લઇ આવો.
ભલે ગુજરાત ગાંડી છે અને ડાહ્યા તમે છો તો,
વહીભભાઈ જેવો એક તો સરદાર લઇ આવો.
વળી આ બારડોલીના સહનશીલતા ધરી સાથે,
મરી જયકાર કરનારા વિરલ નરનાર લઇ આવો.

(૩૫)

કર્મભૂમિ પૂજવાને જઇએ રે, હો ખહેનીઓ !
કર્મભૂમિ પૂજવાને જઇએ.
શંખનાદ જોરથી કુંકય છે, હો ખહેનીઓ !
કર્મભૂમિ પૂજવાને જઇએ.

જીવનની લગામ સામે ધૈર્યથી ઝમ્મતા,
વીર એ ખેડુતને વધાવીએ, હો બહેનીઓ !
કર્મભૂમિ પૂજવાને જઇએ.

સત્ય ટેક પાળવા રણે ચઢી ઉભા રહ્યા,
નિરખીને ત્યાગ ધન્ય થઇએ રે, હો બહેનીઓ !
કર્મભૂમિ પૂજવાને જઇએ.

શૌર્ય ને ઉદારતાની ભાવભોળી મૂર્તિ શી,
નારીઓને નેહે નમન કરોએ રે, હો બહેનીઓ !
કર્મભૂમિ પૂજવાને જઇએ.

લોભ, બહીક, મૃત્યુને જરીય ના પિછાનતી,
પુણ્યભૂમિને સહુ પ્રણામીએ, હો બહેનીઓ !
કર્મભૂમિ પૂજવાને જઇએ.

(૩૬)

(મેંદી તે વાવી માળવે ને એનો રંગ ગીયો ગુજરાત રે—એ રાગ)

ભોળાં ભલાં ભાષબહેનો ઘૂમે કાંઇ બારડોલીને આંગણે;
યુદ્ધનો રંગ જામ્યો રે.

શાન્તિ તણાં કાંઇ કવચ ધર્યાં ને સાયનાં ધર્યાં હથિયાર રે;
યુદ્ધનો રંગ જામ્યો રે.

અરજ કરી, બહુ વિનતિ કરી, પણ કો'યે ન દીધી દાદ રે;
યુદ્ધનો રંગ જામ્યો રે.

બીટિશ રાજનો ઝૂંડો ઉડે ને ન્યાયનું ભૂલાયું નામ રે;
યુદ્ધનો રંગ જામ્યો રે.

વાલી થઇને ફૂડું કીધું એણે રંજડવાનું કામ રે;
યુદ્ધનો રંગ જામ્યો રે.

લુટ્યાં ધરો, લુટ્યાં ખેતરાં ને લુટ્યાં વહાલાં ઘોર રે;
યુદ્ધનો રંગ જામ્યો રે.

કસાઇવાડે ગાયો ચઢી ને લોહીની વહે છે નીક રે;
યુદ્ધનો રંગ જામ્યો રે.

રાતે મધરાતે નિશાયરોએ બહેનોને દીધો ત્રાસ રે;
 યુદ્ધનો રંગ જામ્યો રે.
 અડગ બની સૌ વીરો ઉભા ને બહેનોએ કીધો સાથ રે;
 યુદ્ધનો રંગ જામ્યો રે.
 વણુવાંકે કાંઠ જોલો ચઢ્યા ને બહેનોએ દીધી વિદાય રે;
 યુદ્ધનો રંગ જામ્યો રે.
 નિરખે પશુ, પંખી, ઝાડવાં ને નિરખે ઉંચું આકાશ રે;
 યુદ્ધનો રંગ જામ્યો રે.
 નિરખે છે જગના લોક ને કાંઠ નિરખે સ્વર્ગના દેવ રે;
 યુદ્ધનો રંગ જામ્યો રે.
 ધન્ય ખારડોલી, ધન્ય છે, કાંઠ રાખ્યું ગુજરાતનું નામ રે;
 યુદ્ધનો રંગ જામ્યો રે.
 વિજય હજો, સહુ અચળ હજો ને યુદ્ધનો રહેજો રંગ રે;
 યુદ્ધનો રંગ જામ્યો રે.

(૩૭)

(અયિ માતૃભૂમિ તેરે—એ રાહ.)

હિંદ યુદ્ધ ધંટ વાગ્યો, સંગ્રામ ખારડોલી !
 જગ શંખનાદ ગાજ્યો, બહાદૂર ખારડોલી !
 ચાલ્યા રણે શરાઓ, સરકાર જૂદમ સામે !
 નીતિયુદ્ધ આદ્યું તેં, રણશૂર ખારડોલી !
 તું યુદ્ધની રસીલી, તું ત્યાગની ભરેલી !
 સ્વાતંત્ર્યને વરેલી, મશહૂર ખારડોલી !
 તુજ ઐક્ય મુઘ્ધ કરતું, ભૂમિહિંદ છેક આજે !
 તક છે મળી અમોલી, શરવીર ખારડોલી !
 તોપો મશીનગનોથી, સરકાર સળજ ભારે !
 કરતી ન પાછી પાની, બહાદૂર ખારડોલી !
 છોને કરે જમીન એ, આજે જ ખાલસા તે !
 કે તોપથી ઉડાવે, ડગતી ન ખારડોલી !
 ફત્તેહ તૂજ સાથે, છે નાક જન્મભૂમિ !
 વિજયી પૂરી બની થા, અમર ખારડોલી !

(૩૮)

કાલ દીધો વક્ષબને પ્રેમથી રે,
 બલે દોષત ને દેહ ખપી જાય. કાલ૦
 કાણુ કહે છે દયાણુ અમે બેસીયા રે,
 કહેનારા છે જાયલા ગુલામ. કાલ૦
 પાપ એકે નથી હાલ આપવી રે,
 પંચ નીચે ભરવી છે તમામ. કાલ૦
 નહિ ડરશું પોલીસ કે પકાણુથી રે,
 જેલ ભરશું ખેડુનો તમામ. કાલ૦
 એક પાક્યો નખીરો ખાનદાનનો રે,
 રંગે કાળો ને કાળાં કરે કામ. કાલ૦
 જ્હાલા થાશે સરકારના જે આ સમે રે
 રૂંઠે ઇશ્વર ને ચાંદ રહી જાય. કાલ૦
 પ્રતિજ્ઞા કાળે મરીશું ધણી હોંસથી રે,
 જની કાયર ને જીવું નકામ. કાલ૦
 શોર સાટે હિંમત નહિ હારશું રે,
 જારડોલીનું રાખશું નામ. કાલ૦

(૩૯)

[જારડોલીના સમરાંગણમાં અહોરાત્ર સરકાર પક્ષે ધૂમતા શ્રીમાન
 અસમૌલા અને તેમના તેટલાજ ભડવીર સાગરીતોને નીચેના પ્રતિકાવ્યની
 દહાણી કરતાં કોને હર્ષ નહિ થાય ?]

તમે લીધી પ્રતિજ્ઞા તોડશું રે,
 બલે માથાં ને હેંટ એક થાય. તમે૦
 નથી જોતા દિવસ ને રાતડી રે,
 નથી નયણામાં આવતી નિંદ. તમે૦
 પેલા વક્ષબ સહુને ભોળવે રે,
 અમારા કાળજના કટકા થાય. તમે૦
 અમે લાવ્યા પકાણુ કરા કાફલા રે,
 ખાદી ટોપીરાળાથી શું થાય ? તમે૦
 તમે પાડો પોકો ને કરો ભાષણો રે,
 અમે ડગશું નહિ તક્ષભાર. તમે૦

તમે સત્યના શહીદ થઇ ધૂમતા રે,
 અમે સત્તાની ફેરવીશું હાક. તમે૦
 પકાણુ જાતાં તૂટ્યાં અમારાં ખાવડાં રે,
 આવે પોલીસના ચોક સડોડાટ. તમે૦
 અમે ગારડા-મનાજી ઉપજાવશું રે,
 અમે વાળીશું દુશ્મનોનો દાટ. તમે૦
 અમે માર્યાં ફાંદાં બહુ જોરમાં રે,
 પણ રહેસુલ હજી ના જરાય. તમે૦
 ઓ શેઠા! સરદારો! કાઠ આવજો રે,
 ઉતારી ટોપાને લાગીશું પાપ. તમે૦
 આવો! આવો! કનેક્ટર નોતરે રે!
 શીળા રહેશે કમીશરની છાંય. તમે૦
 કાઠ લેજો-જમીનો અમે આપશું રે!
 રૂડાં ખેતરો પાણીને મૂલે જાય. તમે૦
 તમે વાંઠ્યા ને નાક અમ કાપીયાં રે,
 હાથ હાથ! એ જોયું કયમ જોય? તમે૦

(૪૦)

(બેનીયાની આંખડી નિંદરજારી—એ રામ)
 ધન્ય જારડોલી રે ધન્ય જારડોલી,
 તારા તપના પ્રતાપે સરકાર ડોલી,
 અમલદારોને અહીં નોટીસો મળી છે,
 ઇંગ્લાંડ જઈને તમે કરો નોકરી. તારા૦
 સરદાર, સરકારને પોકારી કહે છે,
 ન્યાય આપો નહિ તો લ્હો વિદાયગીરી. તારા૦
 શાને જમીન તમે ખાલસા કરો છો?
 ચોરી કરીને પાછી શીરજોરી. તારા૦
 ચોરો થઇ આવ્યા જારડોલીને લૂંટવા,
 એત અન્યાયી સરકાર કહું છું ફરી. તારા૦
 બેદનીતિના દિન હવે ચાલ્યા ગયા,
 ગુરુ પાકો મળ્યો છે માટે માનો જરી. તારા૦
 સમજી સમાધાની કરશો હજી પણ,

લાજ રહેશે, નહિ તો ફળેતી ખરી. તારાં
 સત્યાગ્રહીઓ સહુ સાચથી લડે છે,
 સરકાર પ્રપંચ ને પાખડે ભરી. તારાં
 પહેંચ્યો પરોપકાર, લોકો ધરાયા,
 સહુ થાક્યા સાહેબને સલામો ભરી. તારાં
 અંતે વિજય ડંકો સત્યનો વાગશે,
 જુદા, જુદીની નીશો જશે જ ઉતરી. તારાં
 ખારડોલીએ આજે રંગ રાખ્યો છે.
 રાખજો એ રંગ અચળ યાચું હરિ. તારાં
 વિનવી વિવેકથી હું વિનતિ કરું છું,
 વીરા બૂલ સુધારીને ફરીવાંચજો જરી. તારાં

(૪૧)

ઇતિહાસ ગોંધ લેશે, ભાવિ પ્રજાએ જોશે.
 મહેસુલ વધારી દીધું, વગર વિચારું કીધું.
 નિષ્પક્ષ પંચ માગી, વધારે પડતી લાગી.
 સરકાર નહિ ગાંડી, પ્રજા પીડિત રહી.
 મહેસુલ અમે ન ભરીએ, સત્યાગ્રહ સૌ આદરીએ.
 લોકે પ્રતિજ્ઞા લીધી, સરદારી વલ્લભ લીધી.
 સરકાર શેર રૂંચ્યો, ઝાલિમ જમીન ત્રુકચો.
 ધરખાર ખાલી કીધાં, દોરઢાંખર લખ લીધાં.
 શાન્તિ અખંડ રાખી, સરકાર દોર સાંખી.
 સત્યાગ્રહ શસ્ત્ર સાચું, સરકાર જોર કાચું.
 વળ્યું ન કે ત્યારે, પઠાણ લીધા બહારે.
 ત્રાસ વતર્યો; લોક સે'છે, પઠાણ પાડ લે છે.
 સરકાર શા વખાણે! લોકો ન જોયા જાણે!
 કર્યા ન કાયદા પગાવો, જુદાણાં ધુમ ચલાવા.
 'ધિક ધિક', સૌ ઉચારે, અસત્ય ન કે' લગારે.
 સરકાર આમ ઝુએ, લોકોના પ્રજા ન રૂએ.
 પહેલી પ્રજાની પ્રીતિ, રાજકાજની એ રીતિ.
 હિંદ 'હાય' કરી હૂક્યો, જવાળામુખી ભભૂક્યો.
 ચઢજે પ્રજા તું બહારે, (કે) ખારડોલી યશ આરે.

સમય નથી હવે સૂષ રહેવાનો, ખેડુતો સૌ જગો રે;
 દુઃખ દરિયામાં ડૂબી રહ્યા છે, મોહનિદ્રાને ત્યાગો રે.
 રાજ્યતથા જે સ્તાંભ હતા તે કિંકર થઈને ખેડા રે;
 સુખ દુઃખનો કોષ ભાવ ન પૂછે, મહાસંકટમાં પેડા રે.
 રંક થકી તે રાજ સુધી રાખે જેહની આશા રે;
 હાલ સમયમાં એજ ખેડુતને પોતાને પણ સાંસા રે.
 ભોળપણમાં સર્વ ગુમાવ્યું, ઉદાર થઈ નિજ હાથે રે;
 જાણ્યું નહિ કે નવલ વેપારી, રાજ્ય કરે છે માથે રે.
 મીઠા મુખથી મહેસુલ માગે, મોજ પ્રમાણે માપે રે;
 તોય બિચારા ખેડુ અભાગી, ઉદારતાથી આપે રે.
 તન તોડીને ખેતી ખેડે, ધાન્ય ધણું નિપજાવે રે;
 આછડી છોકરાં સાથે રમે, પણ ખેતીમાં નહિ ફાવે રે.
 જૂખ, તાહ ને તડકા વેઠે, ખેડુતોનાં છોરાં રે;
 હાથમાં ઢોચકી, લાકડી લઈને ચારવા જાયે ઢોરાં રે.
 શિયાળામાં શીત જહુ વેઠે, કાયા ચરચર કંપે રે;
 ગ્રીષ્મ કાળમાં લૂની જવાળા, તોય ખેડુત નહિ જંપે રે.
 ઘોઘો વર્ષા શિર પર વરસે, શરદીથી નવ ત્રાસે રે;
 તપસી જેવો સહન કરીને, કામ કરે હુલાસે રે.
 ગાજ, વીજ ને ઘોર કડાકા આકાશે જહુ થાયે રે;
 એવે સમે પણ ખેતીકારો ખેતરમાં જ જણાયે રે.
 એવી મહેનતનાં ય ફળ ના દીઠાં, કુદરતને શીદ કહીએ રે ?
 વફાદારીમાં જિંદગી ગાળી, કહો હવે ક્યાં જઈએ રે ?
 સૃષ્ટિનો જે તાત ગણાતો, તેજ હવે દુખિયારો રે;
 દાતા હતો પણ દાતણ વેચી પેટ ભરવાનો વારો રે.
 ખેડુ બિચારો આશનો ભરીએ શ્રમ લઈ પકવે ખેતી રે;
 ઉપર વાડેથી હકદાર આબ્યા, પ્રજા તો રહી ગઈ રોતી રે !
 સહેલી તે ખોરડી, સૌ કોઈ ખૂડે, ખેડુત બિચારા ભોળા રે;
 પોણું દેખીને પેડા પરદેશી સૌ હુન્નરમાં પૂરા રે.
 પરાપૂર્વથી ઉતરી આવે, જમીન તો ખેડુની રે;
 તે હક કોઈથી કેમ છીનવાશે, મહેર હશે જે પ્રભુની રે ?

પ્રજુકૃપાએ હવે વાયુ વાયો નિર્ભયતાનો સધળે રે;
 ખારડોલીમાં યુદ્ધ મચ્યું છે, જયના નાદો ગગડે રે.
 ભલા ખેડુતો આળસ છાંડો, મોહનિદ્રાથી જાગી રે;
 ‘સત્યાગ્રહ’નો સ્વાદ જ ચાખી, થાઓ ખરા ગડભાગી રે.
 ધન્ય ધન્ય ઓ વીરભૂમિને, ધન્ય ધન્ય તવ સંતાનો રે;
 ધન્ય ધન્ય વળી સત્યાગ્રહને, નિશ્ચે વિજય થવાનો રે.
 સત્યતણો જય જરૂર થવાનો, જો દઢતાથી રહીશું રે;
 વિજય વાવટો ફરફરશે ને છેવટ સુખિયા થઇશું રે.

(૪૩)

ઝીણી ઝીણી ચોખલિયાની ભાત, મારા વાલમા! એ ઢાળ)
 ખારડોલીના યુદ્ધમાં રે,
 ખેડુત વેઠે કેવાં કેવાં દુઃખ, મારા બંધવા!
 તાળાં વાસે ધરખારને રે,
 જૈરાં બચ્ચાં અંધારે પૂરાય, મારા બંધવા!
 દોરપએ કીડા પડે રે,
 ઉભા ઉભા અંધારે મુંઝાય, મારા બંધવા!
 જમ્મીવાળા ધરમાં ઘૂસે રે,
 ડંડા મારી તોડે ધરની વાડ, મારા બંધવા!
 બંધ કરે બહેનો ખારણાં રે,
 ધક્કા મારે પઢાણો હેવાન, મારા બંધવા!
 જમ્મીમાં પકડે ભેંસને રે,
 મારી મારી થાણામાં લઇ જાય, મારા બંધવા!
 ઠાક મરે થાણામહીં રે,
 ખીજીને કસાઇઓ મારી ખાય, મારા બંધવા!
 ખોટા આરોપ ઉભા કરે રે,
 ખેડુતોને જલમાં લઇ જાય, મારા બંધવા!
 ખાવડે બાધે દોરડાં રે,
 કાંડે બાલે બેડીના શણગાર, મારા બંધવા!

૨. ૧૫. ૧૫. ૧-૬-૦

શ્રી ભજનસાગર ૦-૬-૦

શ્રી શિવાજી હવપતિ ૨-૪-૦

ધર્મતરંગ ૦-૧૨-૦

આમળ ધસો ૧-૧૨-૦

મદાભારતનું શાન્તિ પર્વ ૫-૦-૦

પરાક્રમી પૌરવ ૧-૪-૦

રાજર્ષિ ભરત ૧-૪-૦

પાટણની પ્રજાતા ૨-૦-૦

લઘુ મદાભારત ૦-૧૨-૦

મેવાડની જાહેજલાલી ૦-૧૨-૦

હપીકેશચંદ્ર ભા. ૧ ૩-૦-૦

„ ભા. ૨ ૨-૮-૦

„ ભા. ૩ ૨-૮-૦

ગૃહિણી જૂથજી ભા. ૨ ૦-૧૦-૦

અનંત આખ્યાનમાળા ભા. ૧ ૨-૪-૦

„ ભા. ૨ ૨-૦-૦

આરોગ્ય વિષે સામાન્ય જ્ઞાન

વીર દુર્ગાદાસ

ચોગતરંગ

આદિત્યાદર્શ

મોગલવંશ

કરજીધેલો

મેવાડ પતન

ગુજરાતનો નાથ

સીતાદરજી

અજમેરનો અજીતસિંહ

કથામંજરી ભા. ૧

„ ભા. ૨

„ ભા. ૩

મરવતીચંદ્ર ભા. ૨

કૃતમાળા ભા. ૧

નાગાનંદ

પુસ્તકો અદારગામ વી. પી. થી મોકલવામાં આવશે.

સી. એચ. દવે એન્ડ કો

બુકસેલર્સ

ટાઉન પોસ્ટ ઓફીસ સાં

આણંદ

આણંદ ચરોતર પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં મોતીલાલ મથુરભ

પટેલે પ્રકાશકને માટે છાપ્યું. તા. ૬-૮-૨૮

